

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2221

Vragen van het lid **Michon-Derkzen** (VVD) aan de Minister van Justitie en Veiligheid over *het «Moreel beraad over het klimaat»* (ingezonden 24 februari 2023).

Antwoord van Minister **Yeşilgöz-Zegerius** (Justitie en Veiligheid) (ontvangen 11 april 2023). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2022–2023, nr. 1926.

Vraag 1 en 2

Bent u bekend met de, inmiddels afgelaste, discussieavond «Moreel beraad over het klimaat» waarin de vraag centraal stond of er geweld moet worden gebruikt om een aanpak van de klimaatcrisis af te dwingen? Wat is uw oordeel over dit initiatief?

Deelt u de mening dat het bediscussiëren van de inzet van geweld drempelverlagend kan werken voor het gebruik van geweld en strijdig is met de grondbeginselen van de democratische rechtsstaat?

Antwoord 1 en 2

Ja, ik ben bekend met de afgelaste discussieavond «moreel beraad over het klimaat».

Laat ik vooropstellen dat debatteren altijd kan en dat ik pal voor de vrijheid van meningsuiting sta. Deze vrijheid stopt nadrukkelijk bij het oproepen tot of gebruik maken van geweld. Dit wijs ik ten zeerste af. Het is uiteindelijk aan een rechter om een oordeel te vellen over de begrenzing van de vrijheid van meningsuiting en het plegen van strafbare feiten. De organisatie heeft aangegeven dat oproepen tot geweld niet worden getolereerd en de bijeenkomst is vervolgens afgelast. Naar mijn mening een terechte beslissing van de organisatie.

Vraag 3

In het meest recente Dreigingsbeeld terrorisme (DTN 57) wordt klimaatactivisme geduid als zijnde activistisch. Wat verandert hieraan op het moment van publiekelijk filosoferen over de inzet van geweld? Wanneer gaat links-activisme en klimaatactivisme over in links-extremisme en klimaataxtremisme?

Antwoord 3

Het feit dat er discussie over het gebruik van geweld wordt gevoerd betekent niet dat een beweging direct aangemerkt kan of moet worden als extremistisch. Het bediscussiëren van vraagstukken valt onder de grondwettelijk vastgelegde vrijheden die gelden in een democratische rechtsorde, hieruit blijkt niet per definitie een bereidheid tot geweld of niet-gewelddadige ondermijning van deze democratische rechtsorde. Activisme gaat over in extremisme wanneer mensen bereid zijn om activiteiten te ondernemen die de democratische rechtsorde ondermijnen. Hiervan is op dit moment binnen de Nederlandse klimaatbeweging geen sprake. Ook de extreemlinkse beweging is heden ten dage hoofdzakelijk activistisch. Wel komen uit die hoek zeer incidenteel hardere acties voort, bijvoorbeeld in de vorm van kleinschalige vernielingen of intimidatie.

Het is desondanks niet uit te sluiten dat er in de toekomst vanuit de brede activistische klimaatbeweging kleine afsplitsingen ontstaan die wel overgaan op vormen van extremisme. Dit kan voortkomen uit het gevoel van existentiële crisis en de ervaren noodzaak om direct in actie te komen.

Vraag 4

Wat zijn de verschillen en overeenkomsten met de klimaatbeweging uit de jaren '80 en wat kunnen we leren van deze geschiedenis?

Antwoord 4

Van een grootschalige klimaatbeweging was geen sprake in de jaren '80. Er bestond wel een brede kraakbeweging waarvan sommige zich verzetten tegen klimaatthema's zoals kernenergie. De brede kraakbeweging viel uiteen in een gematigd deel en een radicaler deel, die zich uit ideologische motieven verzette tegen het politieke systeem. Deze radicale kraakbeweging richtte zich op soms gewelddadige wijze tegen kernenergie, militarisme of imperialisme. Door het gebruik van geweld verloor de kraakbeweging de eerder bestaande maatschappelijke steun. Ook de radicale Beweging trok zich in de tweede helft van de jaren tachtig terug omdat hun acties zonder resultaat bleven. Het huidige klimaatprotest komt niet voort uit de radicale kraakbeweging en heeft geen eenduidige ideologische achtergrond. Het gebruik van politiek geweld als actiemiddel is veel minder vanzelfsprekend dan in de jaren tachtig. Net als de brede kraakbeweging in de jaren tachtig geniet het klimaatprotest momenteel een zekere mate van maatschappelijke steun, die wordt verloren wanneer radicale afsplitsingen eventueel overgaan op geweld.

Vraag 5

Wat is uw oordeel over de klimaatbeweging Extinction Rebellion die het demonstratierecht inzet om wetten te overtreden en dat kwalificeert als gerechtvaardigde burgerlijke ongehoorzaamheid?

Antwoord 5

Het recht om te demonstreren is een belangrijk grondrecht. Er zijn echter grenzen aan de wijze waarop je dit grondrecht uitoefent. Indien er sprake is van een verdenking van strafbare feiten wil ik benadrukken dat dergelijke acties, die strijdig zijn met onze rechtsstaat, niet worden getolereerd en dat de politie, onder het gezag van het Openbaar Ministerie of de burgemeester hiertegen optreedt.

Vraag 6

Wat is, in het algemeen, het juridisch instrumentarium voor (het bestuur van) een organisatie die stelselmatig oproept de wet te overtreden? In hoeverre kunnen politie en Openbaar Ministerie (OM) optreden tegen dit soort oproepen?

Antwoord 6

Het is aan de burgemeester om een demonstratie in goede banen te leiden. Een burgemeester heeft op grond van de Wet openbare manifestaties de bevoegdheid om aan een demonstratie voorschriften te verbinden, een demonstratie te beperken of in het uiterste geval zelfs te verbieden. Dit mag alleen als dit noodzakelijk is in het kader van één of meer van de drie doelcriteria: ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer of ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden. De inhoud

van de demonstratie mag daarbij geen reden zijn om beperkingen op te leggen. De burgemeester zal elke demonstratie op zijn eigen merites beoordelen, mede op basis van de plaatselijke omstandigheden. De burgemeester legt over zijn handelen verantwoording af aan de gemeenteraad. Wanneer er sprake is van een strafbaar feit, kunnen politie en Openbaar Ministerie hiertegen optreden. Zo kan wanneer een rechtspersoon of een individu oproept tot het plegen van strafbare feiten, de officier van justitie besluiten om te vervolgen voor opruiing.

Vraag 7

Bestaat er voor de politie een handelingskader over hoe om te gaan met niet-aangemelde klimaatdemonstraties, waarbij mensen zich vastlijmen en vastketenen? Kunt u dit handelingskader aan de Kamer toesturen?

Antwoord 7

Er is geen specifiek handelingskader voor niet-aangemelde klimaatdemonstraties waarbij mensen zich vastlijmen en vastketenen. Uitgangspunt bij niet-aangemelde demonstraties is om deze net als bij aangemelde demonstraties in beginsel te faciliteren, ongeacht het onderwerp en inhoud. Niet-aangemelde demonstraties worden direct onder de aandacht gebracht van het lokaal bevoegd gezag. De burgemeester bepaalt op dat moment op basis van de aangetroffen situatie op welke wijze hij/zij de niet-aangemelde demonstratie faciliteert. Bij aangekondigde demonstraties vindt vooraf overleg plaats in de lokale driehoek, indien nodig. Afgelopen jaar is een (bestuurlijk) handelingsperspectief opgesteld dat onder de aandacht is gebracht van burgemeesters als gezag van de openbare orde. Deze is recent geactualiseerd en verspreid onder burgermeesters. Indien niet-aangemelde demonstraties toch bekend zijn geworden bij gemeente en politie wordt getracht vooraf contact te krijgen met de organisatie met als doel te komen tot afspraken over een veilig en ordelijk verloop van de demonstratie. Ook in die gevallen kan vooraf overleg plaatsvinden in de lokale driehoek. Het lokaal gezag bepaalt de beleidsuitgangspunten en tolerantiegrenzen. De besluitvorming over eventueel ingrijpen ligt ook bij het lokaal gezag. De politie faciliteert vervolgens de demonstratie en houdt toezicht op een ordelijk en veilig verloop.

Vraag 8

Is het mogelijk de schade te verhalen op de organisatie van een demonstratie? Is het hiervoor van belang of een demonstratie wel of niet is aangemeld?

Antwoord 8

Of schade op een organisatie kan worden verhaald hangt er in de eerste plaats van af of sprake is van rechtspersoonlijkheid. Indien dat niet het geval is, kan schade mogelijk wel worden verhaald op betrokken natuurlijke personen.

Indien personen of bijvoorbeeld de gemeente rechtstreeks schade hebben geleden door een strafbaar feit, dan kunnen zij zich onder bepaalde omstandigheden met een vordering tot schadevergoeding als benadeelde partij voegen in het strafproces. Hiervoor is van belang of sprake is van een strafbaar feit, of het OM besluit om over te gaan tot vervolging en of de gestelde schade in relatie staat tot het strafbare feit. Daarnaast kunnen personen die schade hebben geleden zich wenden tot de burgerlijke rechter met een civiele vordering. Voor het bovenstaande is het niet van belang of de demonstratie is aangemeld of niet.